

DE METAMORFOSE VAN EEN EILAND

Aruba: van armoede en isolement naar welvaart en erkenning

Met het vijftig jaar geleden tot stand gekomen Statuut voor het Koninkrijk ontstond een Verenigd Koninkrijk bestaande uit drie autonome en gelijkwaardige landen: Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen. Suriname ging in 1975 haar eigen weg maar die plaats werd ingenomen door Aruba, dat per 1 januari 1986 de status van zelfstandig land kreeg. Volgens de letter gaat het om drie gelijkwaardige leden van een Verenigd Koninkrijk maar inhoudelijk liggen de zaken gecompliceerder. Gelijkwaardig maar ook ongelijk, ofwel een vrijwillig samengaan van autonome landen met een overkoepeling door een koninkrijksregering met een waarborgfunctie. Nederland is niet alleen één van de drie partners, maar heeft ook de meerderheid en dus de beslissende stem in de rijksministerraad. Een aantal parlementariërs van de drie landen ontmoet elkaar enkele keren per jaar, maar een overkoepelend koninkrijksparlement, waarin afgevaardigden van de drie landen hun standpunten kunnen verwoorden en verdedigen, ontbreekt.

Aruba en de Antillen zijn zeer gehecht aan de in 1954 verkregen autonomie, maar koesteren tegelijkertijd de koninkrijksband, die rechtszekerheid, Nederlanderschap en vrije toegang tot Nederland en de EU biedt en samenwerking met Nederlandse maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen mogelijk maakt.

In Nederland is weinig bekend is over het reilen en zeilen overzee. Er zijn zelfs geen vergelijkende cijfers of koninkrijksstatistieken. Wie in Nederland weet bijvoorbeeld welk van de drie landen de grootste bevolkingsdichtheid heeft, in welk land de laatste 15 jaar de bevolking het sterkst groeide en welk land het hoogste percentage immigranten verwelkomde? Of waar in ons koninkrijk de werkloosheid de laatste vijftien jaar het laagst was en de economische groei het grootst? Nee, dat was niet Nederland, maar het antwoord is Aruba! Sterker nog, het antwoord op alle vijf vragen is Aruba!

Nederland telt 479 inwoners per km², maar Aruba 534. De bevolking van Aruba groeide de laatste vijftien jaar met 57% van 61.045 in 1988 naar 96.000 in 2003 en had daarmee in de jaren 90 de snelst groeiende bevolking ter wereld. Bij de volkstelling van 2000 bleek dat van de toen geregistreeerde 90.500 inwoners er 30.000 buiten het eiland zijn geboren en dat op Aruba mensen wonen uit 124 verschillende landen met 79 verschillende nationaliteiten.

Aruba kent al 15 jaar nauwelijks of geen werkloosheid. Buitenlandse arbeidskrachten met tijdelijke werkvergunning vullen de tekorten aan. Aruba heeft daardoor zelfs een reserve aan werkgelegenheid voor de generatie die nu nog op school zit. Na voldoende opleiding komt die bij voorkeur in aanmerking voor werk. Migratiewerkers met tijdelijke vergunning moeten dan vertrekken en plaats maken voor de jongere generatie Arubanen.

Nederland kende in de jaren 90 een fenomenale economische groei van gemiddeld 5 procent. Aruba deed het in die jaren nog net iets beter met 5,3 procent. Maar echt spectaculair zijn voor Aruba de jaren 1987, 88, 89 met groeipercentages van 16,1, 18,6 en 12,1 procent. In Nederland moeten we daarvoor terug naar de jaren 70 en komen zelfs dan niet verder dan een gemiddelde van 11,2 en als topper 1973 met 14,5 procent economische groei.

Er rijzen dan meteen twee vragen. Vraag 1: waarom is hier in Nederland zo weinig van bekend en vraag 2: hoe krijgt een klein eiland als Aruba dit in zo korte tijd voor elkaar. De eerste vraag lijkt snel beantwoord. De koninkrijksregering rekent het kennelijk niet tot haar taak om over alle partners van het Koninkrijk informatie te verschaffen. In de pers is er de laatste tijd wel iets meer aandacht voor nieuws uit de West, maar daar blijft het devies dat goed nieuws geen nieuws is. Het slechte nieuws komt meestal niet uit Aruba, maar draagt vaak wel bij aan een overwegend negatieve beeldvorming van alle eilanden.

Maar er is hier meer aan de hand. Nederland is weliswaar partner in een Verenigd Koninkrijk maar is dat naar het schijnt niet van harte. Enerzijds omdat de eilanden ver weg liggen en klein zijn maar ook omdat deze eilanden nooit echt in de belangstelling hebben gestaan bij het voormalige moederland.

Tot 1795 waren Curaçao en Sint Eustatius niet meer dan handelsposten van de West Indische Compagnie (WIC) en Aruba een armoedig, zeer dun bevolkt, aan zijn lot overgelaten en als nutteloos beschouwd eiland. Dat bleef zo, ook toen de WIC verdween en het bestuur over de eilanden door de Nederlandse overheid werd overgenomen

Dat veranderde ook niet echt na de invoering van het Statuut voor het Koninkrijk in 1954. In het Nederland van de jaren zestig en zeventig leefde zelfs de wens en verwachting dat Suriname en de Antillen voor onafhankelijkheid zouden kiezen, sterker: dat zij het Koninkrijk op dringend verzoek van Nederland en op vrij korte termijn vaarwel zouden *moeten* zeggen. Nederland gaat de rijkdelen overzee steeds minder als partner en meer als *lastenpost* of zelfs *lastpost* zien. Men ziet de eilanden als een *koloniaal restant*, als een appendix, een nutteloos orgaan dat ook nog vaak ontstoken is en dus maar beter verwijderd kan worden.

Voor Nederland mogen de eilanden dan geen strategisch of economisch nut hebben, omgekeerd hebben de eilanden juist Nederland wel permanent nodig. Voor Aruba en de Nederlandse Antillen is de band met Nederland een anker van stabiliteit in een woelige instabiele Caribische en Zuid-Amerikaanse omgeving. Er is een band van ruim drie en een halve eeuw, die ondanks de soms irriterende en frustrerende wrijvingen en culturele verschillen in stand bleef en in de West als uiterst waardevol wordt gezien. Het Statuut is de garantie voor autonomie maar tegelijkertijd zijn kwaliteit van bestuur en integriteit van de rechterlijke macht effectief ingebed in een stabiel rechtsstatelijk koninkrijksverband.

Door de kleine schaal is er permanent behoefte aan een relatie met een groter land voor zaken als defensie, buitenlandse betrekkingen, rechtszekerheid, deugdelijkheid van bestuur en hogere opleidingen. Venezuela heeft bij diverse gelegenheden laten doorschemeren dat het die relatie graag wil aangaan. Premier Evertsz had in 1976 de optie van onafhankelijkheid nauwelijks ter sprake gebracht, of de Venezolaanse president Carlos Andres Pérez ging zich al assertiever gedragen: "*Wij zullen echt niet zomaar binnenvallen, maar u zult wel met open armen ontvangen worden: ik val u aan met vriendschap*" vertrouwde hij enkele prominente Arubaanse zakenlieden toe. Maar de eilanden geven toch wijselijk de voorkeur aan de door traditie verankerde band met de hoog ontwikkelde stabiele verre vriend dan een avontuur aan te gaan met de minder welvarende en onstabiele naaste buur.

Uiteraard rijst dan die andere vraag: hoe krijgt Aruba het voor elkaar om in een tijdsbestek van minder dan een eeuw zo'n spectaculair proces van emancipatie, bevolkingsgroei, modernisering en welvaart te bewerkstelligen en van vergeten en verwaarloosd eiland economisch op te klimmen tot een positie aan de top van de regio? Daarvoor moeten we eerst terug in de geschiedenis, want een deel van de verklaring ligt mogelijk daarin opgesloten.

Het Aruba van vóór 1900

Aruba staat al 130 jaar onder Spaans bestuur als de West Indische Compagnie het eiland in 1636 in bezit neemt. Maar alleen Curaçao en in mindere mate Bonaire en de Bovenwinden worden tot ontwikkeling gebracht. Aruba, door de Spanjaarden al tot *isla inutil* bestempeld, wordt door de WIC verwaarloosd. Het zeer dun bevolkte en weinig vruchtbare eiland had geen nut voor de kolonist. Men laat de Arubaan aan zijn lot over. Een poging om naar Curaçaos model een plantage op te zetten mislukt. Het eiland heeft te vaak met droogte te kampen.

De Spanjaarden verdreven de Indiaanse bevolking maar in 1715 telt het Indiaanse deel van de bevolking toch weer 393 personen, waarvan 63 mannen, 162 vrouwen, 66 jongens, 78 meisjes en 20 zuigelingen. Aruba wordt van tijd tot tijd geplaagd door periodes van meerjarige extreme droogte met als gevolg mislukte oogsten, massale sterfte onder het vee en hongersnood onder de bevolking. Velen emigreren tijdelijk of permanent naar het nabije vasteland Venezuela.

Honderd jaar later, in 1817, telt Aruba 1732 inwoners, ingedeeld in '211 blanken (4 Nederlanders, 187 autochtonen en 20 vreemden), 1185 vrije lieden (564 indianen, 584 kleurlingen en 37 zwarten) en 336 slaven (133 gekleurden en 203 zwarten)'. Curaçao telt dan al 12.000 inwoners en de zes eilanden samen 22.162. Op Aruba woont dus dan nog geen 8 procent van de totale bevolking van de zes eilanden.

Het Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden van A.J. van der Aa vermeldt voor 1833, een inwonertal van 2746 (465 blanken, 2019 kleurlingen en 262 zwarten). Van der Aa zegt over Aruba: *De grond brengt watermeloenen en pompoenen voort, ook vindt men in de dalen enkele vruchtbomen, verschillende soorten van boonen en een zekere soort van kleine maïs, te Curaçao onder de naam van Arubasche of zesweeksche maïs bekend. Maar gebrek aan regen doet hier menigen oogst geheel mislukken, of zo gering worden, dat de inwoners er slechts weinige maanden van leven kunnen. De bewoners zijn over het algemeen zeer arm, en hebben gebrek zelfs aan noodwendige levensbehoefden, hoewel, door hunne geringe vordering in beschaving, hunne nooddrift zeer gematigd is. De Arubianen zijn eenvoudig, gedienschtig en eerlijk; de overeenkomsten, welke zij nopens een of ander handelsvoorwerp gezamenlijk aangaan, geschieden mondeling, en worden getrouw nagekomen, waarin de Joden geen uitzondering maken. Men leefde in gezondheid, eenvoudigheid en weltevredenheid, zooals oudtijds de Aartsvaderen, en bereikte door matigheid veelal eenen zeer hohen ouderdom. De Indianen bleven in zooverre afgezonderd leven, dat zij de noordzijde des eilands bewoonden, terwijl de blanken met hunne neger-slaven zich op de zuid en zuidoostzijde hadden nedergezet. Men onderhield echter ene goede buurschap, en trouwde zelfs onder elkander, maar altijd bij de maand of bij het jaar, ofschoon deze huwelijksverbindtenissen ook wel eens het gehele leven door in stand bleven. Hierdoor verleerden de Indianen hunne oorspronkelijke taal, en namen van de blanken de Curaçaosche landtaal over'.*

Van der Aa ontleent veel van zijn gegevens over Aruba uit het in 1829 verschenen boek *Reizen in West-Indië* waarin predikant en schoolopziener Ds. G.B. Bosch uitvoerig het dagelijks leven in de West van zijn tijd beschrijft. Hij was de eerste predikant die Aruba bezocht. Hij noemt per 1830 een inwonertal van 2420, 'van welke 369 blank, 1756 gekleurd (hieronder begrepen de Indianen en de vermengde afstammelingen van dezelve met blanken en zwarten) en 295 zwarten. Tot de Protestantsche kerk behoren daarvan 355, tot de Roomsche 2034 en tot de Joodsche 31'. Zij hebben alle gelijke vrijheden en regten, met uitzondering van 365 hunner, welke nog slaven zijn.

Zijn omstandig verslag biedt interessante inkijkjes, ook in de verhouding Curacao-Aruba. Zo schrijft hij 'Vroeger, te weten, nadat de hoofdzetel des lands van de Kommandeursbaai reeds naar de Paardenbaai was overgebracht, mocht hier geen eigenlijk gezegde koophandel gedreven worden, om dien van Curaçao geen afbreuk te doen. Eerst in het jaar 1796 veranderde het voorkomen der baai. De Gouverneur Lauffer gaf toen toestemming, om aan de Paardenbaai te wonen, en in een meer uitgebreidere zin handel te drijven, mits de goederen, waarmede handel gedreven werd, van Curaçao gehaald werden. Het eerste zaad van het Arubaanse streven naar *seperación* is hiermee gezaaid.

In 1824 wordt voor het eerst goud ontdekt in Arubaanse bodem. Dat gaf wat werkgelegenheid maar weinig verbetering in de leefomstandigheden van de eilandbewoners. De ontdekking en ontginning van fosfaat in 1881 heeft meer gevolgen. Het aantal inwoners verdubbelt in korte tijd van 3726 in 1870 naar 7740 in het jaar 1890. Het is Aruba's eerste migratiegolf. De arbeidsmigranten integreren zonder veel problemen in de oorspronkelijke bevolking van indiaans/mestiezen, blanke kolonisten en vrij geworden slaven. Zij vermengen zich biologisch en cultureel tot Arubanen. Een staaltje van succesvolle integratie dat zich op Aruba in latere en betere tijden nog enkele malen heeft herhaald.

Door de barre levensomstandigheden ontstaat er bij de Arubanen een groot gevoel van saamhorigheid. Hun liefde voor het eiland, die zo duidelijk doorklinkt in het volkslied *Aruba dushi tera*, heeft zijn wortels al in deze eeuw van armoede en ontbering. De Arubanen zijn in die tijd bijna volledig op zichzelf aangewezen. Wisselwerking is er meer met het veel dichterbij gelegen schiereiland Paraguaná (Venezuela) dan met het buureiland Curaçao en het verre Nederland.

1900-1924: leven en overleven

De twintigste eeuw wordt voor Aruba de eeuw van ontwikkeling naar grotere welvaart en bevolkingsdichtheid. Het eerste kwart van de eeuw staat echter nog in het teken van armoede en ontbering. Omstreeks 1912 slaat de droogte weer eens toe en ook in de jaren daarna hebben de circa 9000 inwoners het zwaar te verduren.

De handelingen van de Koloniale Raad, zittingsjaar 1915-1916 schetsen een dramatisch beeld van de toestand in die jaren. 'Het jaar 1912 was voor het eiland zoo slecht geweest, als men dat in jaren niet had gezien. De oogst was geheel mislukt; de veestapel tot op de helft uitgestorven; en het getal scheurbuiklijders had opgelopen tot in de duizenden. In 1913 was de oogst ook niet overvloedig

geweest, zoodat de arme menschen de pas geleden misère niet te boven hadden kunnen komen.' Op 19 augustus 1914 rapporteert de Gezaghebber: *'Tot mijn leedwezen zie ik mij genoodzaakt U HoogEdeIGestrenge te berichten dat ik den algemeenen toestand van de landelijke bevolking in de laatste 10 of 12 dagen als zeer verergerd moet beschouwen, en wel uit hoofde, zoo niet uitsluitend, door de belangrijke toename van het aantal scheurbuikleiders.'* De heer F.P.W. Winkel, gaat als lid van de Koloniale Raad in januari 1915 poolshoogte nemen en rapporteert: *'Van de eigenlijke buitenbevolking op Aruba, die men op ongeveer 6000 kan schatten – de werklui en de visschers die in en in de nabijheid van Oranjestad wonen, laat hij er buiten – was verreweg het grootste gedeelte der kostwinners zonder verdiensten. De Phosphaat Maatschappij had geen arbeiders meer in dienst; bij de Goud Maatschappij werkten hoogstens 200 man; in de aloë-velden niet meer dan veertig. In Colombia waar anders vele Arubianen op de plantages behoorlijk betaald werk vinden, was, doordat de bananen-uitvoer wegens den oorlog, was gestaakt, ook bijna niets te verdienen. Er heerscht dan ook de diepste armoede. Waar ondergetekende zich ophield kwamen de menschen hun nood klagen, en hij overdrijft niet, als hij zegt dat hij er honderden heeft gezien die gewoonweg mager waren van de doorgestane misère; aan wie men kon aanzien, dat zij in langen tijd geen voldoende voedsel hadden gehad. Hulp van de Arubianen zelf was voor de meesten hunner niet te verwachten. Als men nagaat dat er van de 9284 bewoners die Aruba telt, maar 93 zijn aangeslagen in de inkomstenbelasting en alzoo een inkomen hebben van minstens f. 600,--, kan men wel begrijpen, dat de weinige welgestelde Arubianen, hoe menschlievend zij ook zijn, niet bij machte waren om al die armen van buiten bij te staan. Zij hadden al meer dan genoeg aan de armen, die in en om de stad woonden.'*

Hulp komt er in de vorm van werkverschaffing, het uitdelen van scheepsbeschuit aan kinderen en geldelijke ondersteuning van zieken, ouden van dagen en gebrekkigen. Maar ook wordt er gerapporteerd dat *'de misère toch nog indirect zijn slachtoffers heeft gemaakt, doordat velen het weerstandsvermogen hadden verloren om een enigszins zware ziekte te doorstaan, blijkt uit het feit dat er in 1915 op Aruba 300 menschen zijn gestorven, terwijl dat getal in het zoo slechte jaar 1912 nog maar 252 had bedragen.'*

Bij het opnieuw uitblijven van regen en oogst zoekt in 1920 niet minder dan 64% van de mannelijke beroepsbevolking werk in het buitenland. Van de in totaal 1927 emigrerende arbeiders gaan er 1906 naar Cuba om in de suikerplantages te werken.

1925-1960: de olie brengt welvaart

De grote ommekeer komt met de vestiging in 1925 van de Lago Oil & Transport Company, een Amerikaanse oliemaatschappij (later overgenomen door Esso/Exxon) die op zoek naar een overslaghaven voor de Venezolaanse olie de haven van San Nicolas ontdekt. Venezuela had in die tijd nog geen haven voor grotere tankers. Er komt eerst een overslagbedrijf en later ook een raffinaderij met een capaciteit van 300.000 vaten per dag. Deze raffinaderij en die van Shell op Curaçao blijven tot na de tweede wereldoorlog de grootste ter wereld en zijn in de oorlogsjaren 1940-45 de belangrijkste leveranciers van brandstof voor de geallieerde troepen. En weer verdubbelt in korte tijd de Arubaanse bevolking. Bij deze tweede migratiegolf gaat het inwonertal van 9021 in 1925 naar 18.975 in 1935. De Lago bouwt een eigen school, kerk, supermarkt, ziekenhuis, clubgebouw en een groot aantal luxe bungalows voor uitgezonden Amerikaans topkader aangevuld met een kleinere groep uit Nederland komende ingenieurs, artsen, specialisten en loodsen. Ook start Lago omvangrijke woonprojecten voor het middenkader (Lago Heights) en op diverse locaties voor de overige werknemers. Het aantal inwoners blijft ook na 1935 nog toenemen tot 51.000 in 1950: een vervijfvoudiging in 25 jaar. In die bloeiperiode telt Lago ruim 8000 werknemers. De afgeleide werkgelegenheid is eveneens omvangrijk.

In 1950 is de helft van de bevolking niet op Aruba of de Ned. Antillen geboren. De 812 Europese Nederlanders vormen een kleine minderheid in vergelijking met de 9.442 migranten die van de Engelse eilanden komen en een Brits paspoort hebben. Verder komen er 2.505 Venezolanen, 2.192 Amerikanen, 1454 Surinamers en kleinere aantallen uit meer dan 40 andere landen. San Nicolas wordt een snel groeiende tweede stad en blijft nog vele jaren de immigrantenstad. Ook al beschouwt de lokale bevolking San Nicolas nog lang als een beetje buitenland, echte problemen doen zich niet voor. Iedereen heeft werk en het leven op Aruba van die tijd is voor zowel Arubaan als immigrant verre te verkiezen boven de armoede van voorheen. Het engels wordt, na het papiaments, vanzelfsprekend de tweede taal en is dat tot vandaag de dag. Arbeidsmigranten uit Trinidad brengen hun uitbundige

carnavalstraditie mee. Die wordt door de Arubanen overgenomen en groeit uit tot de huidige populaire en beroemd geworden carnavalsvieringen op Aruba.

Wie in die jaren, zoals ik in 1948, op Aruba aankomt is meteen onder de indruk van de welvaart en ervaart het contrast met het naoorlogse verarmde Nederland. Het inkomen per hoofd is dan op Aruba bijna tweemaal zo hoog als dat in Nederland. Het bestuur is er nog Nederlands en ondergeschikt aan de regering in Willemstad. Alle topambtenaren maar ook pastoors, predikanten en veel van de onderwijskrachten zijn uitgezonden krachten uit Nederland. Het onderwijs is voor een groot deel in de degelijke en capabele handen van de Fraters van Tilburg en de Zusters Dominicanessen. Beroepsonderwijs komt langzaam op gang, maar de Lago heeft uitstekende eigen vakopleidingen voor haar werknemers. Zo ontstaat al snel een vakkundig werknemersbestand dat bij de Amerikanen in hoog aanzien staat. Geleidelijk aan komen er ook promotiekansen naar functies die tot dan door buitenlandse arbeidskrachten worden vervuld. Lago-werknemers behoren al snel tot de best verdienende groep ingezetenen.

De Arubanen zijn zeer ingenomen met het succes van hun eiland en tonen een sterke ambitie om ook verantwoordelijke bestuurlijke functies in te nemen. Die kans komt er bij de totstandkoming van de Staatsregeling van 1948, de Eilandenregeling van 1951 en het Statuut voor het Koninkrijk in 1954. Arubanen worden parlementariër en bezetten ministersplaatsen in het in Willemstad gevestigde landsbestuur. Eilandsbestuur en ambtenarenbestand worden dan geleidelijk een Arubaanse aangelegenheid. Eerst nog met Nederlandse inwerkkrachten, maar spoedig geheel op eigen kracht. Het tijdperk van de politiek is aangebroken.

Toch zit het Aruba nog dwars dat het voor allerlei zaken aan moet kloppen bij een landsregering, waarin Curaçao het met 12 van de 22 parlamentszetels altijd voor het zeggen heeft. De roep om *seperación* van Jan Hendrik Albert (Henny) Eman (1887-1957) uit de jaren dertig wordt na de oorlogsjaren weer actueel. Een pleidooi voor een gelijk aantal parlamentszetels voor Aruba en Curaçao, door Juan Enrique Yrausquin (1904-1962) bepleit als onderdeel van een nieuw federatief verband, vindt echter geen gehoor bij Curaçao en Nederland. Het blijft 12-8 in het voordeel van Curaçao. Nationale politieke partijen zijn er niet. Verkiezingen gaan per eiland en dan volgt het zoekproces naar een coalitie waarin niet alleen partijen maar ook eilanden elkaar moeten zien te vinden. Een moeizame dubbelopdracht, die op Aruba spoedig de roep om een *status aparte*, een directe band met het Koninkrijk, los van de andere eilanden, sterker doet worden.

1960-1985: omschakeling naar toerisme

In de jaren zestig gaat de Lago haar raffinaderij in snel tempo automatiseren en saneren. De infrastructuur van Aruba is dan al zodanig verbeterd dat het eigen Lago-ziekenhuis en veel andere faciliteiten niet meer nodig zijn. Het aantal uitgezonden employees wordt drastisch teruggebracht en het totale personeelsbestand loopt in etappes terug tot circa 1000 begin jaren tachtig. Voor een deel verdwijnen er arbeidsplaatsen maar ook gaan er banen naar toeleveranciers en onderaannemers. Intussen draait in Nederland de economie volop en komen bedrijven als Stork en Werkspoor op Aruba vakmensen zoeken. De goed opgeleide ex-Lago werknemers zijn in trek. Het gevolg is dat er een flink aantal naar Nederland gaat en daar een goede toekomst vindt. Maar ook is inmiddels het toerisme in opbloei en kunnen velen in die sector aan de slag. In 1959 opent het Aruba Caribbean Hotel aan de prachtige Palmbeach stranden, het startsein van een gestage groeiperiode. Het aantal toeristen stijgt van 13.125 in 1960 naar 128.852 in 1975 en 220.209 in het jaar 1982. In 1972 telt het eiland 1186 hotelkamers, acht jaar later zijn dat er al 2.306.

1985: rampjaar

In 1984 komt er een dramatische wending die dit gunstige beeld ernstig verstoort. Venezuela besluit diverse kostenvergoedingen aan Lago en Shell op te heffen. Dit komt neer op een prijsverhoging en brengt de concurrentiepositie van deze toch wat verouderde en minder efficiënte raffinaderijen in gevaar. Exxon – de eigenaar van Lago - besluit in 1984 om per 1 april 1985 de raffinaderij van Aruba te sluiten. In 1985 krimpt daardoor de economie met 25 procent, van de overheidsinkomsten van Aruba valt in één klap 40 procent weg en een derde deel van de bevolking verliest zijn werk en inkomen. Ongeveer vijfduizend Arubanen verlaten hun eiland en zoeken elders werk. Maar na deze aderlating is de werkloosheid toch nog 20 procent. En die ramspoed overkomt Aruba juist in het jaar dat het zich voorbereidt op de zelfstandigheid per 1 januari 1986. Opvallend en typerend voor Aruba is

wel dat het bericht van de sluiting niet tot protesten of stakingen leidt. Er is meer een sfeer van: erg jammer dat jullie vertrekken maar we zijn Lago zeer dankbaar voor de 60 jaar economische voorspoed die de raffinaderij ons heeft gebracht en kom vooral vaak als toerist terug naar dit gastvrije mooie eiland.

In 1990 – het afbreken is dan al begonnen – koopt Coastal Corp. de raffinaderij en stelt die, na een investering van 640 miljoen dollar weer in bedrijf. De naam wordt dan Coastal Refinery en later El Paso. Recent is de raffinaderij verkocht aan Valero Energy Corporation, een Amerikaans bedrijf met 15 raffinaderijen en een totale verwerkingscapaciteit van 2,5 miljoen vaten per dag. De Valero Aruba Refinery verwerkt met 775 werknemers 275.000 vaten per dag.

1986: Aruba op eigen benen

Na het rampjaar 1985 volgt 1 januari 1986, de ingangsdatum van de zelfstandigheid van Aruba binnen het Koninkrijk. Die datum staat met goud geschreven in de Arubaanse geschiedenis. Maar daar ging heel wat aan vooraf. In de jaren 60 en 70 bleef de als dominant aangevoelde meerderheidspositie van Curaçao de Arubanen parten spelen. Aruba zoekt eerst de oplossing in een federatief verband met de andere eilanden, maar als blijkt dat Curaçao zo'n federatie alleen op basis van *one man one vote* wil, haakt Aruba af en vanaf dat moment is op Aruba het woord federatie taboe.

Als in 1975 Suriname onafhankelijk wordt en de regering Den Uyl de Ned. Antillen vriendelijk verzoekt om het voorbeeld van Suriname op korte termijn te volgen, komt er geen ja maar ook geen nee uit Willemstad. Premier Evertsz gaat aarzelend op weg met het instellen van een werkgroep met vertegenwoordigers van alle eilanden die tot taak krijgt na te gaan wat er nodig is om eventueel ja te kunnen zeggen tegen onafhankelijkheid.

De Arubaanse politicus Gilberto François (Betico) Croes (1938-1986) die sinds 1971 met zijn MEP strijd voert, eerst nog voor een federatie en daarna voor de *status aparte*, waarschuwt voor de gevolgen van een keuze voor een onafhankelijke Nederlandse Antillen. Uit zo'n constellatie kan Aruba op basis van het *non-disruption principle* zich niet meer afscheiden. Aruba moet daarom vóór het zover komt weg uit de Nederlandse Antillen. Dus trekt Aruba zich terug uit de Antilliaanse werkgroep en vormt een eigen werkgroep met het doel om zo snel mogelijk de *status aparte* of desnoods de onafhankelijkheid los van de Antillen te verkrijgen.

Zes min één is nul concludeert Evertsz en dus laat hij Nederland weten dat de Antillen voorlopig van onafhankelijkheid af zien. Zo wordt Betico Croes indirect ook de reddende engel voor de Antilliaan die niets voor onafhankelijkheid voelt.

Diverse commissies en deskundigen later, komt dan in 1983 het verlossende woord: Aruba wordt per 1 januari 1986 een zelfstandig land in het Koninkrijk. De verplichting om 10 jaar daarna het Koninkrijk te verlaten wordt op Aruba algemeen als onrechtvaardig en ongewenst gezien en wordt in 1990 dan ook terecht geschrapt.

1987-2000: spectaculaire economische groei

De zelfstandige positie van Aruba wordt in 1986 sterk op de proef gesteld door de gevolgen van de Lago sluiting. En dan blijkt hoe als het er op aan komt Aruba één is. Overheid, werknemers en werkgevers besluiten dat er maar één weg is: overbruggingssteun door Nederland, tijdelijk extra belastingheffing – een solidariteitstoeslag op de inkomstenbelasting – gematigde loonontwikkeling en snelle ontwikkeling van het toerisme. Het recept blijkt te werken. De Arubaanse ondernemers Eduardo de Veer en Raymond Maduro nemen het voortouw met de bouw van hotels en grote buitenlandse hotelketens volgen. De belangstelling is groot en mede dank zij financieringsgaranties stromen de projectontwikkelaars toe. Dat zij niet allemaal betrouwbaar en solvabel zijn blijkt als enkele projecten schipbreuk lijden en de overheid als garant voor de problemen en hoge kosten opdraait. Het heeft Aruba veel geld gekost en geleerd dat daadkracht gepaard moet gaan met effectieve controle. Maar eind goed al goed en in plaats van de nagestreefde verdubbeling van het aantal hotelkamers werd het een verdrievoudiging.

De resultaten zijn spectaculair. Was er in 1985 nog een economische krimp van 25 procent in 1986 is er al weer een bescheiden groei van 0,8 procent en dan volgen er spectaculaire groeicijfers: 1987 met

16,1 procent, 1988 met 18,6 procent en 1989 met 12,1 procent economische groei. Het nationaal inkomen stijgt in 17 jaar met totaal 473 procent van een schamele US\$ 425.000 in 1985 tot US\$ 2.106.000 in 2003. De 11 september 2001 ramp in New York en de dreiging van SARS brengt in 2001 voor het eerst enige recessie. De economie krimpt in 2001 met 0,7 procent en in 2002 met 2,6 procent. Inmiddels is de opgaande lijn weer ingezet. In 2003 is er 1,4 procent groei en 2004 ziet er veelbelovend uit met opnieuw een toename van het aantal toeristen en hogere economische groei. Het inkomen per capita is nu met ruim US\$ 21.200 (2003) aanmerkelijk hoger dan dat van de landen en eilanden in de omgeving. Als maatstaf voor het welvaartsniveau dient dit cijfer echter wel te worden gecorrigeerd voor de hoge kosten van levensonderhoud op Aruba en de afvloeiing van dividenden naar buitenlandse aandeelhouders van Arubaanse bedrijven.

Na 1987 smelt de werkloosheid als sneeuw voor de zon en opnieuw is er een immigratiegolf nodig om Aruba aan voldoende arbeidskrachten te helpen. Deze derde migratiegolf brengt het aantal inwoners van 60.000 in 1987 naar 96.000 in 2003. De meeste migranten komen deze keer uit Colombia. Bij de volkstelling van 2000 wordt vastgesteld dat er tussen 1990 en 2000 niet minder dan 7.191 toegelaten worden. Op de tweede plaats volgt de groep Europese Nederlanders met 3.755, gevolgd door Venezolanen, Dominicanen, Peruanen, Filippijnen, Dominicanen, Surinamers en Haitianen. De arbeidsmarkt wordt voor een groot deel bepaald door migranten van gemiddeld 25 jaar oud. Bij de volkstelling van 2000 werden 41.918 werkzame personen tussen 15 en 64 jaar geteld. Van hen waren 24.745 op Aruba geboren en 17.173 in het buitenland. De vrouwelijke arbeidsmigranten werken vaak als huispersoneel, winkelpersoneel of als schoonmaakster of kamermeisje in de hotels. In de bouwsector werkten 2.309 Arubanen en 2.498 buitenlanders. Ook op hoger niveau werken nog een flink aantal buitenlanders: 36,5 procent van de managers is buiten Aruba geboren.

De toeristen die Aruba bezoeken komen voor meer dan 75 procent uit de V.S., Canada en Venezuela. Om maximaal baat te hebben van het toerisme richt Aruba zich op de hogere inkomenssector. In de VS heet dat een *upscale destination*. En dat lukt steeds beter: vijftig procent van de bezoekers zit in de inkomensklasse van 75.000 US dollars of meer per jaar en nog eens twintig procent heeft een jaarinkomen van tussen de vijftig en vijf en zeventig duizend dollar. Frappant is het hoge percentage regelmatig terugkerende toeristen. In 2003 kwam 33,4 procent al voor de tweede tot vijfde keer naar het eiland en 23,5 procent is al vaker dan zes keer op Aruba geweest. De bijna 700.000 toeristen, die Aruba jaarlijks bezoeken bezorgden in 2003 de hotels een bezettingsgraad van 74,4 procent. Met cruiseschepen doen nog eens 540.000 toeristen Aruba aan. Er zijn nu ruim 7000 hotelkamers en meer dan 200 restaurants. De 45.000 auto's – dat is 47 auto's per 100 inwoners - hebben inmiddels Aruba ook kennis doen maken met het begrip ochtendspits. Dagelijks landen er 12 lijnvluchten uit diverse steden van de VS op de moderne Beatrix-luchthaven, maar nog drukker is het daar in de weekends als ook een flink aantal chartervluchten aankomt en vertrekt.

Sociaal is er met de jaren veel vooruitgang geboekt. Er is een algemene ziekteverzekering en de AOV-uitkeringen (US\$ 840 per echtpaar en US\$ 500 per alleenstaande) zijn het dubbele van die van de Nederlandse Antillen. Het eiland is ook niet langer afhankelijk van Nederlandse ontwikkelingshulp. Die hulp bedraagt nu nog slechts één procent van het Arubaanse Bruto Binnenlands Product en zal na 2009 geheel verdwijnen. In de vorm van zachte leningen en schenkingen kwam die hulp in de jaren van onstuimige groei zeer goed van pas om de infrastructuur in overeenstemming te brengen met de spectaculaire economische en bevolkingsgroei. Veel scholen, de haven, een ziekenhuis, gevangenis en de luchthaven en wegen enz. zijn hiermee gefinancierd. Voor recentere projecten, zoals de nieuwste uitbreiding van de luchthaven, kan Aruba inmiddels zelfstandig de financiering op de internationale geldmarkt regelen.

Is er een verklaring voor het succes van Aruba?

Tot zover de cijfers, die duidelijke taal spreken. Moeilijker is het een verklaring te geven voor dit Arubaanse succesverhaal. Kan het zijn dat de staat van isolement en verwaarlozing waarin Aruba zo lang heeft verkeerd, een saamhorigheid heeft voortgebracht, die ook bij de Arubaan van vandaag nog doorwerkt in samen aanpakken? Een mentaliteit die ook de migranten aanspreekt en inspireert tot inzet en werklust? Hoe krijgt een eilandgemeenschap die tot 1925 in barre omstandigheden heeft verkeerd dit voor elkaar?

Door de afwezigheid van een koloniale bovenlaag kende en kent Aruba weinig of geen standsverschillen. Tot 1795 bestond het koloniale bestuur van Aruba uit slechts 2 personen: een

commandeur en zijn assistent. Er waren wat beter gesitueerde families in de stad, maar ook die leefden niet in luxe. In 1915 telde Aruba 9.284 inwoners, waarvan er slechts 93 een belastingaanslag kregen. De inkomensgrens was 600 gulden per jaar. Het complete bestuursapparaat, inclusief rechtspraak, politie en gevangenis paste tot 1911 nog in Fort Zoutman. De eerste wat riantere woonhuizen dateren van na 1920. Geen enkele oudere Arubaan had rijke ouders of grootouders.

De grote sociale binding onder Arubanen is in het verleden uit nood tot stand gekomen, maar blijkt kennelijk sterk genoeg om blijvend een hechte samenwerking te bewerkstelligen en een sterk levend patriotisme te ontwikkelen. De oudere inwoners van Aruba kregen via de schoolbanken hun normen en waarden nog ingeprent door de Fraters van Tilburg en de Zusters Dominicanessen. Werkmentaliteit brachten ze mee uit het verleden maar aanpakken en doelmatig werken leerden ze vooral van de Amerikanen bij de Lago. Handen uit de mouwen en honderd procent attent zijn op de gevaren en de complexiteit van de gigantische raffinaderij. De invloed van de Lago mag zeker niet onderschat worden. De Arubaanse gemeenschap heeft hierdoor misschien meer Amerikaanse dan Nederlandse karaktertrekken. Aruba is evenals Amerika een land van immigranten: nieuwkomers die bereid zijn hard te werken voor hun toekomst, trots zijn op hun nieuwe land en het met overtuiging, optimisme en patriotisme omarmen.

Aruba als schoolvoorbeeld van geslaagde integratie

Van 9000 naar 96.000 inwoners in honderd jaar is spectaculair. Wat het meest opvalt bij de metamorfose die Aruba in de 20^e eeuw heeft doorgemaakt, is de succesvolle integratie van die vele migranten. Nederland zou op dit punt van Aruba kunnen leren. Gemakkelijk is het nooit, zoals Dr. Luc Alofs in zijn interessante studie *'Ken ta Arubiano'* uitvoerig en duidelijk heeft geanalyseerd en beschreven. Mogelijk heeft Aruba op dit punt kunnen slagen doordat er na iedere grote migratiestroom een rustperiode van een generatie aanbrak. Daardoor krijgen de migranten en hun kinderen de tijd om te integreren en Arubaan te worden. De eerste voor de fosfaatontginning aangekomen migranten – een verdubbeling van de bevolking tussen 1870 en 1890 – komen uit de regio en vermengen zich geruisloos met de Arubaanse inwoners.

De tweede golf – die van de Lago bloeitijd - is ingrijpender en gevarieerder. Deze migranten komen vooral uit de armere landen en eilanden in de regio naar het betere kansen biedende Aruba. Vaak hebben zij meer in hun mars dan landgenoten die thuis blijven. Het wordt voor Aruba een sterke, wilskrachtige en assertieve groep die zeer succesvol emancipeert tot volwaardig Arubaans burger. Wilskrachtige mensen die met inzet van hun werkkracht en doorzettingsvermogen goed functioneren in hun nieuwe land. Die zelf beslissen welke elementen van de Arubaanse cultuur zij overnemen en wat zij van hun eigen cultuur behouden en in welke mate zij die twee combineren. Die wisselwerking heeft de Arubaanse cultuur verrijkt. De migranten blijven zichzelf maar de inburgering verloopt toch goed. Hun kinderen en kleinkinderen zijn nu vaak de hoog opgeleide Arubanen die er mede voor hebben gezorgd dat Aruba nu voor een groot deel over eigen midden en hoger kader beschikt. Veel van de op Aruba werkende juristen, artsen, specialisten, ondernemers, accountants en onderwijskrachten zijn op Aruba geboren, maar vaak was één of waren beide ouders migrant. Aruba is daarmee geen smeltkroes maar meer een mozaïek met op zich verschillende stukjes die samen een geheel vormen. Met begrip voor de verschillen is er duidelijk een gevoel van gemeenschappelijkheid. Dit heeft Aruba in korte tijd veel minder afhankelijk gemaakt van het buitenland en mede daardoor kon Aruba de met het toerisme op gang gebrachte nieuwste migratiegolf redelijk goed opvangen en verwerken.

Het is nog te vroeg om in te schatten of het proces van integratie opnieuw vlekkeloos zal verlopen. Sommige oudere Arubanen hebben hun twijfels en zeggen soms het gevoel te hebben dat Aruba niet meer van de Arubanen is. Anderen zijn bang voor verval van normen en waarden. Toch wijzen de tekenen op een voorspoedig verloopend integratieproces. Ook deze nieuwe Arubanen blijken bereid mee te werken aan een leefbare Arubaanse samenleving. De integratie wordt in ieder geval bevorderd door de vele huwelijken tussen Arubanen en immigranten. Bij de volkstelling van 2000 werden 646 paren geteld die in 1999 waren gehuwd. Bij slechts 29,2 procent daarvan waren beide partners op Aruba geboren. Bij 28,5 procent ging het om een Arubaanse man die een in het buitenland geboren vrouw trouwde en bij 13,5 procent om een huwelijk van een Arubaanse vrouw met een buitenlandse man. De overige 28,8 procent waren huwelijken waarvan beide partners buiten Aruba geboren waren.

Emancipatie en modernisering

De metamorfose van Aruba heeft ook cultureel en sociaal grote gevolgen. Er is een emancipatie en moderniseringsproces op gang gekomen dat verrassende gevolgen heeft gehad. Zo bleek bij de volkstelling van 2000 dat het kindertal veel lager geworden is. In de periode 1930 – 1960 had een Arubaans gezin gemiddeld 5 of 6 kinderen. Tussen 1960 en 1970 daalde dit in snel tempo naar een gemiddelde van 2 kinderen en bleef verder op dat, ook voor Nederland en de VS gebruikelijke, niveau. Een ander gevolg is dat er meer Arubanen ongehuwd samenwonen – 17,7 procent van de samenwonende paren is ongehuwd – en men gemakkelijker gaat scheiden. Sinds 1995 is het aantal echtscheidingen per jaar gelijk aan het aantal huwelijken. Ook dit is kennelijk een factor van modernisering,

Maar ook economisch kreeg de Arubaan te maken met een andere wereld. De overgang van een industriële (Lago) naar een diensteneconomie (toerisme) stelt heel andere eisen aan de burger. De Lago raffinaderij werkte als een gesmeerde militaire operatie waarin ieder in het belang van het bedrijf en de veiligheid van allen zijn van boven af opgelegde taak kende en uitvoerde. Bij het toerisme, een typische diensteneconomie, ligt dat heel anders. Zelfdiscipline is ook daar van belang maar nog belangrijker zijn daarbij inventiviteit en eigen initiatief. De beste werknemers maken zelfstandig in allerlei situaties creatieve, toepasselijke en profijtelijke keuzes. Dat stelt hoge eisen en vraagt om inzet en ambitie, twee voorwaarden die de Arubaan heeft ontwikkeld en passen in het moderniseringsproces. Een grotere rol voor de geëmancipeerde zelfstandige moderne Arubaanse vrouw loopt daaraan parallel. Het heeft de huwelijkstrouw misschien niet bevorderd, maar modern is het wel.

Is de cultuur veranderd?

Luc Alofs stelt in *'Ken ta Arubiano'* de vraag of in de snel veranderende Arubaanse samenleving het toerisme en de *American way of life* de nieuwe culturele standaard worden voor veel Arubanen en immigranten: *'Typerende cultuurelementen van voorheen, zoals de hechte familieband, de districtsoriëntatie en het sterke katholicisme staan onder druk. Als gevolg van emancipatie en modernisering verliezen een aantal historische waarden en normen hun betekenis en komen er nieuwe oriëntaties voor in de plaats.'* Het is moeilijk de toekomst te voorspellen en ook Alofs moet het antwoord op deze vraag schuldig blijven: *'Voortdurende culturele en demografische verandering en globale politieke en economische afhankelijkheid hebben een diepgaande invloed op de Arubaanse cultuur en samenleving'*.

Maar ondanks grote veranderingen blijken toch veel Arubaanse cultuurelementen bestand tegen de tijdgeest. Aruba heeft veel van de Amerikanen overgenomen, maar niet het jachtige tempo. Nederlandse invloeden zijn herkenbaar, maar niet de calvinistische regelzucht, het beter weten en het recht-voor-zijn-raap zeggen waar het op staat. Maar ook de libertijnse trekjes van het Nederland van nu, vinden weinig weerklank op Aruba. Arubaanse schonen zwemmen niet topless en het wringt een beetje als de ambtenaar van de burgerlijke stand een Nederlands homopaar als gehuwd moet inschrijven. Wat wel bleef, ondanks de vele nieuwkomers, is de hartelijkheid, gastvrijheid en warmte. Met een sterk gevoel van burgerschap – ze zijn er voor elkaar als het erop aan komt – en een gezond patriotisme is er betrokkenheid en vertrouwdheid. Het carnaval is gebleven en ook het katholieke gevoel zit er nog steeds in. Met vele katholieken zegt de Arubaan: we weten dat het ideaal mooier is dan de werkelijkheid, maar het leven gaat vóór de leer. Dus relativeren we het ideaal een beetje en gaan vrij ontspannen door het leven. Hard werken dus, maar wel met de zwier van de wals, het ritme van de merengue en de passie van de tumba.

De economische toekomst

Er wordt vaak gezegd dat de Arubaanse economie te eenzijdig op het toerisme is gericht, de economie daardoor erg kwetsbaar is en in gevaar kan komen als Cuba – na Castro – weer een bestemming wordt voor de VS. Het zij zo, maar echte alternatieven zijn er niet. Aruba moet die kwetsbaarheid accepteren, er mee leven en waar mogelijk andere bronnen aanboren. Dank zij de moderne communicatie is Aruba in de ontwikkelingen van handel en kenniseconomie geen eiland meer. Maar daarmee houdt het voordeel op. Wat op Aruba kan, kan overal elders ook. In sport, muziek, beeldende kunst en mode heeft een klein aantal Arubanen ook buiten Aruba naam gemaakt.

Misschien kan er zelfs ooit een talent als Bill Gates ontstaan, maar erop rekenen zou al te optimistisch zijn. Bovendien is voor deze uitblinkers een eiland snel te klein.

Dat is het grote verschil met het toerisme, waar de basis onverbreekbaar verbonden is met het eiland zelf. Aruba heeft bijna exclusief de mooiste stranden en het beste klimaat voor een vakantiereis van de welgestelde Amerikaan en Europeaan. In de VS heeft 20 procent van de bevolking een inkomen van boven de 75.000 US dollar per jaar. Dat zijn 60 miljoen potentiële klanten voor een vakantie op Aruba. De Amerikaan kiest trouwens Aruba niet alleen om de mooie stranden en het bijna gegarandeerde mooie weer, maar ook omdat hij zich op het eiland veilig voelt, geen bedelaars achter zich aan krijgt en er gastvrij wordt onthaald. Het zal nog heel lang duren voor dat ook van Cuba gezegd kan worden. Grote eilanden als Jamaica en Cuba hebben bovendien minder stabiel weer. Aruba is voor velen een *home away from home* geworden, wat duidelijk blijkt uit het aantal steeds opnieuw terugkerende toeristen.

Bij een recent vergelijkend onderzoek door het tijdschrift *Caribbean Travel & Live* kwam Aruba op drie punten op de eerste plaats: als beste Caribische allround bestemming, het beste nachtleven en de vriendelijkste bevolking. Dit soort waardering is een stimulans om te streven naar absolute topkwaliteit. Belangrijke voorwaarden daarvoor zijn onderwijs en opleiding van hoog niveau, behoud van veiligheid op straat en aan het strand, sociale cohesie en samenwerking op elk terrein. Cuba zal – na Castro - zeker veel Amerikaanse toeristen trekken, maar het zal min of meer te vergelijken zijn met wat er in de wereld van de wijn gebeurt. Australië, Nieuw Zeeland en Chili zijn op die markt verschenen en bezorgen Frankrijk en Italië flink wat last. Maar de kwaliteitswijnen van Bordeaux handhaven zich desondanks. Aruba kan en moet het Bordeaux van het Caribische toerisme worden: de *grand cru* van de Cariben.

Kwetsbaar zal de economie van Aruba desondanks altijd blijven. Een verstandig overheidsbeleid met een sluitende begroting en niet te hoge overheidsschuld kan die kwetsbaarheid niet wegnemen, maar geeft wel armslag om tegenslagen te kunnen opvangen. Een te hoge overheidsschuld is voor een kleine kwetsbare economie een gevaar. Iedereen moet ervan doordrongen zijn dat overheidsschuld van iedereen is. Niet alleen van de regering, maar van alle inwoners en hun kinderen.

Met de huidige bevolkingsdichtheid zijn de grenzen voor migratie en daarmee ook van toeristische expansie in zicht. Het verleden heeft bovendien geleerd dat er na elke migratiestroom een generatie rust nodig is om het integratieproces een kans te geven. Alle tijd om voorlopig af te zien van projecten die een nieuwe migratiegolf teweegbrengen. Doordat veel lager betaald werk door buitenlanders wordt verricht, schuiven Arubanen nu steeds meer door naar beter betaalde banen. Dat is een gunstige ontwikkeling. De migratiedruk wordt ook minder als de overheid door doelmatiger werken en afslanking werknemers laat afvloeien. Die komen daarmee beschikbaar voor de particuliere sector. Een deel van de migranten met tijdelijke werkvergunning kan daarmee vervangen worden door Arubanen.

Verbeteren van opleiding, onderwijs en infrastructuur, zorgen voor natuur en milieu, schone zee en stranden, moderniseren van het bestuursapparaat en terugdringen van bureaucratie en cliëntelisme zijn belangrijke voorwaarden voor een gezonde economie. Ook de problematiek van de vergrijzing zal aandacht vergen: pensionering op zestigjarige leeftijd zal niet lang meer betaalbaar zijn. Een goede wisselwerking van regering met parlement, bedrijfsleven en vakbonden, het zijn allemaal essentiële elementen voor een economische ontwikkeling en allesbepalend voor een samenleving met democratie, welvaart en welzijn.

De staatkundige toekomst

In Nederland bestaat soms onbegrip en ergernis over het Koninkrijksverband. Men ziet die band als een fictie, die niet werkt en niet leeft bij de gemiddelde Nederlander. Aruba laat klip en klaar zien dat het Statuut wel degelijk werkt. Het land Aruba kan als partnerland haar plaats in het Koninkrijk aan en laat zien dat het sociaal en financieel-economisch op eigen benen staat. Er wordt op veel punten met Nederland en daardoor indirect ook met de EU goed overleg gevoerd en samengewerkt. Hoofdzaken daarbij zijn kustwacht, criminaliteitsbestrijding, terrorismedreiging, rechtspraak, hoger onderwijs en opleidingen. Diverse Nederlandse ministeries onderhouden daarvoor nuttige contacten met de Arubaanse en Antilliaanse collegae. Modernisering van de staatkundige verhoudingen, zoals die nu

aan de orde komt, kan die samenwerking verbreden. Maar ook in een nieuwe structuur zal er steeds begrip moeten zijn voor de nu eenmaal blijvend aanwezige verschillen in geschiedenis en cultuur.

De verschillen met Nederland zijn groot. Arubanen en Antillianen voelen zich verbonden met het Nederlandse Koningshuis - Koninginnedag wordt overal gevierd - maar verder zijn er nauwelijks gemeenschappelijke ijkpunten. De Tachtigjarige oorlog, Willem de Zwijger en de heldendaden van Tromp en De Ruyter hebben alleen betekenis voor Nederland. Maar ook tussen Aruba en Curaçao zijn de verschillen groot. De slavenopstand van Tula (1752) en de omwenteling van 30 mei 1969 zijn typisch gedenkdagen voor Curaçao. Maar het zijn zaken die voor Aruba elke betekenis missen. Op Aruba staan uit de historie andere zaken centraal: de banden met de oorspronkelijke indiaanse bevolking en de veertig jaar durende strijd om zelfstandigheid, die culmineerde in de per 1 januari 1986 verkregen *status aparte*. Zowel op Aruba als de Ned. Antillen is inmiddels de viering van statuutdag geschrapt. Op Curaçao werd die dag ingeruild voor een Tula herdenkingsdag en op Aruba werd 18 maart Arubadag met als hoofdmotief de *status aparte*.

Het jaar 1954 markeert weliswaar het einde van de koloniale verhouding tot Nederland, maar voor Aruba is de datum 1 januari 1986 van veel groter belang. Pas daarmee is de Arubaan bevrijd van het, ook na 1954, als dominant ervaren Curaçao. Het jaar 1954 is voor Aruba en de Nederlandse Antillen van gelijke orde als wat voor Nederland 1848 - de grondwet van Thorbecke en de start van parlementaire democratie – is. Maar pas in 1986 is het emancipatieproces voor Aruba echt afgerond en bekroond met de status van zelfstandig land in het Koninkrijk. Een ijkpunt voor Aruba zoals dat voor Nederland de losmaking van Nederland uit het Rijk van Philips II in 1648 is. Nederland kon toen in vrijheid en autonomie vooruit en het werd een *gouden eeuw*. Aruba kreeg haar vrijheid en autonomie in 1986 en is op weg om dit ook te vertalen in vooruitgang en welvaart.

Nederland heeft in belangrijke mate bijgedragen aan wat Aruba in een eeuw tot stand heeft gebracht. Daar is duidelijk waardering voor bij de Arubanen. De energieke en daadkrachtige aanpak van Aruba zelf blijft in Nederland echter vaak wat onderbelicht. Wat meer begrip en enthousiasme voor wat Aruba in deze eeuw van ontwikkeling heeft bereikt zou Nederland daarom sieren. Amerikanen die Aruba vaak beter kennen dan de Nederlanders, zijn vol lof over wat het eiland in zo korte tijd heeft bereikt en zien dit als een opvallend succesverhaal. Niet onlogisch omdat Aruba zich heeft ontwikkeld tot een samenleving die in veel opzichten op de Amerikaanse is gaan lijken. Beide zijn het immigrantensamenlevingen met een patriotistische inslag, economisch opereert Aruba in de periferie van de Ver. Staten en heeft ook veel van *the American way of life* overgenomen. Met daarnaast het op Nederlandse basis geschoeid bestuur, rechtspraak, onderwijs, opleiding, gezondheidszorg en sociale zekerheid heeft Aruba eigenlijk de voordelen van beide continenten van het beste van twee werelden weten te combineren tot een eigen *Aruban way of life*.

Met onderwijs en gezondheidszorg op Nederlands niveau, een welvaartsniveau als dat van Spanje, een algemeen ouderdomspensioen van vergelijkbare hoogte als Groot-Brittannië, kan Aruba met recht trots zijn op wat in een eeuw is bereikt. Aruba laat zien dat het in staat is om zich binnen het raam van het Koninkrijksstatuut te ontwikkelen tot een modern land dat ook in de EU geen slecht figuur zou slaan.

Henk Timmer
hdtimmer@planet.nl

bijlagen: statistieken van bevolking, bruto binnenlands product, per capita inkomen, en toerisme

Bronnen:

Centrale Bank Aruba
Centrale Bank Ned. Antillen,
IMF,
CBS Aruba
A.J. van der AA: Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden
G.B. Bosch: Reizen in West Indië
Koloniale Raad – Handelingen 1915-1916
Frank Eelens: Aruba: een demografische magneet
Dr. Luc Alofs: Ken ta Arubiano

*Dit artikel is gepubliceerd in het **Gedenkboek 50 jaar Statuut – Een Koninkrijksbundel** – en met toestemming van de uitgever op deze website geplaatst.*

Henk Timmer woonde en werkte van 1948 tot 1987 op Aruba, was o.a. actief in de Werkgeversvereniging van de Arubaanse Bouwnijverheid, was lid van de SER, bestuurslid van de ATIA, de Filmiga Aruba en de Arubaanse Kunstkring. Hij woont nu in Den Haag en is medeoprichter en bestuurslid van het sinds 1997 bestaande Genootschap Nederland-Aruba.